

A Geraszimov-cikk katonapolitikai háttere

DOI 10.17047/HADTUD.2019.29.1-2.74

Az orosz vezérkari főnök, Valerij Geraszimov nevét több, az orosz katonai gondolkodásban járatlan külföldi és magyar szakértő összekapcsolta az ún. „hibrid háború” doktrínájával. Ahhoz, hogy megértsük és helyesen értelmezzük Geraszimov elképzeléseit a modern hadviselésről, ismernünk kell az orosz katonai gondolkodásmódot, hadikultúrát, Oroszország belső politikai viszonyait és az orosz fegyveres erők állapotát. Jelen munka célja, hogy feltárja a Geraszimov 2013-ban, a „Tudomány jelentősége a haladásban” címmel megjelent cikkének katonai hátterét, az orosz haderőreformmal kapcsolatos katonapolitikai körülményeit.

Putyin 1999-es hatalomra kerülése óta az orosz fegyveres erők háborús alkalmazására került sor az ún. második csecsen háború, majd a független Grúzia sérelmére létrehozott Abházia és Dél-Oszétia nevű bábállamok születése során. Ezzel párhuzamosan Oroszország, egy részleges végrehajtást felfüggesztő periódus után, 2015-ben teljes egészében kivonult az CFE-egyezmény kötelezettségeinek végrehajtása alól.¹ Vannak olyan vélemények is, hogy Vlagyimir Putyin 2003-ra olyan rendszert épített ki, amely a diktatúrák szinte valamennyi jellemzőjével rendelkezett.² Az orosz fegyveres erők újabb alkalmazására a Krím-félsziget 2014-es annektálása során került sor, majd közvetlen orosz katonai beavatkozásra volt szükség a két, Kelet-Ukrajnában létrehozott szakadár bábállam: a „Luhanszki Népköztársaság” és a „Donyeck-i Népköztársaság” oldalán.

A 2014 óta folyó ukrajnai válság nemcsak Európa biztonságára hatott és hat negatívan, de a világpolitikában is feszültséget gerjesztett Oroszország és a Nyugat országai között.³

1 Russia's withdrawal from CFE Treaty work a 'dangerous move,' says OSCE PA security chair, 2015. március 13., Letöltve a <https://www.osce.org/pa/144946> honlapról 2018. március 30-án.

2 C. J. Friedrich, Z. Brzezinski: The General Characteristics of Totalitarian Dictatorship. In: J. Blondel, European University Florance, Italy, published by Routledge, London UK., Second Edition, ISBN : 0134339053, 189–194. o. Comparative

3 Jonathan Marcus: Russia and the West: Where did it all go wrong? BBC, 2016. október 17. Letöltve a <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-37658286> honlapról.

A 2014-ben jóváhagyott orosz katonai doktrína már egyértelműen a NATO-t tekinti fő biztonsági kihívásnak.⁴ A Krím-félsziget orosz annektálása azt is jelentette, hogy Oroszország felrúgta az 1994-ben, Budapesten kötött, Ukrajna biztonságát garantáló ún. *Budapest Memorandumot*. Ismeretes, hogy az egyezményben Ukrajna az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjaitól, nukleáris fegyvereinek felszámolásának fejében biztonsági garanciákat kapott területi sérthetlensége tekintetében.⁵ Arról is vannak információk, hogy Oroszország a közepes hatótávolságú nukleáris erők leszereléséről és megsemmisítéséről 1987-ben kötött egyezményt is megsérti az SSC-8 (orosz kóddal „Novator” 9M729) szárazföldi indítású cirkálórakéták rendszerbeállításával.⁶

A Geraszimov-cikk megírását meghatározó orosz belső viszonyok

Úgy vélem, hogy az egyes vélemények szerint a hibrid háború doktrínáját meghirdető Geraszimov-cikk értelmezését elősegíti, ha megvilágítjuk azt az orosz belső katonai-politikai helyzetet, amelyben a jelzett cikk⁷ megszületett. Meggyőződésem, hogy Geraszimov párszáz szavas munkáját a nem feltétlenül a nyugati logika mentén működő orosz társadalmi viszonyokból nem szabad kiszakítani, és csak azokkal szoros összefüggésben szabad vizsgálni és megítélni. Az Oroszországi Föderációnak a Szovjetunió felbomlása utáni ellentmondásos fejlődése⁸ mára egy, orosz szakzsargonon jellemezve „irányított demokráciát”⁹ eredményezett, míg mások imitált vagy illiberális demokráciaként írják le a stabilitás és rend jelszavával¹⁰ kialakult putyini politikai rendszert.¹¹ Oroszországot számos nyugati kutatóintézet kritizálja az emberi jogok megsértése okán¹² és az ismert politikai indíttatású gyilkosságok is negatívan hatnak az ország megítélésére.¹³

4 Az Oroszországi Föderáció katonai doktrínája, II. fejezet 12/a pont.

Letöltve a <https://rusemb.org.uk/press/2029> honlapról 2018. június 30-án.

5 Budapest Memorandum on Security Assurance, 1994. Budapest,

Letöltve a <https://undocs.org/CD/1285>

honlapról 2018. július 30-án.

6 Dave Majumdar: Novator 9M729: The Russian Missile that Broke INF Treaty's Back? Letöltve 2018.

május 02-án a <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/novator-9m729-the-russian-missile-broke-inf-treatys-back-23547> honlapról.

Valerij Geraszimov: Cenozsny nauki v predvigynii (ÖÁÍ ÍÍÑÒÛ ÍÁÓËË Á Í ÐÁÁÁËËÁÁÍËË,

7 Megjelent a *Voenno-promyshlennyi kur'er* (Hadipari Hírek) 2015 március 05-i 8. évfolyam 476. számában. Moszkva, Oroszország, 1-2. o.

Letöltve a http://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf honlapról 2018. június 1-én

8 Æeáá Íaæeíãñeèé Æeãñòè, ýíïðèè è ýðïðãñòù á Ðíññèè. Letöltve a <http://gefter.ru/archive/12661> honlapról 2019. január 30-án.

9 Æíèòðèè Æcj:èíñèè <Póðíáí: Ýðíáèãíà 2008: íáúáá è ïñíááííñá á ýðïðãññãò ýãðãòíãá ïñòñíãããðñèèè ãñòããðñòã. Letöltve a <http://www.polit.ru/article/2007/10/19/furman/> honlapról 2019. február 19-én.

10 Sz. Bíró Zoltán: Oroszország visszatérése: kockázatok és lehetőségek. *Külföldi Szemle*, 2009. 2. szám, 51. o. Letöltve a https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2009_02_Oroszorszeg_visszateereese-.pdf

honlapról 2019. február 19-én.

- 11 ×òí òàèíà ääîèðàðèý è íóæíà èè ííà Ðîññèè? Letöltve a <http://www.levada.ru/press/2010012105.html>
honlapról 2019. február 16-án.

Geraszimov számára az is ismert, hogy az orosz lakosság létszáma 2009-ig folyamatosan csökkent,¹⁴ az állami média túlsúlya jellemzi az írott és elektronikus médiát¹⁵ és a korrupció tekintetében is számos nyugati kritika éri az országot.¹⁶

Megítélésem szerint a Geraszimov-cikkből kisugárzik az orosz haza féltése, az aggodalom és a tanácstalanság abban a tekintetben, hogy neki, mint Oroszország biztonságáért felelős katonai vezetőknek kell majd egy, esetlegesen az országon belül kitörő zavargást, tömegmozgalmat vagy akár felkelést is kezelnie. Ezért próbál meg segítséget és tanácsot kapni a hadtudomány művelőitől.

Ennél a résznél, úgy érzem, azt is érdemes tisztázni, hogy ki is tulajdonképpen Valerij Geraszimov? 1955-ben született Kazanyban, a Tatár SZSZK fővárosában. Harckocsizó tiszt lett, a moszkvai Malinovszkij Harckocsizó Katonai Akadémiát 1984–1987 között végezte el, majd különböző beosztások ellátása után tanulmányokat folytatott a Vezérkari Akadémián 1995 és 1997 között. 1998-ban az Észak-Kaukázusi Katonai Körzet 58. hadseregének törzsfőnöke lett, később ugyanennek a köteleknek lett a parancsnoka. Az igazi kiugrást az jelentette számára, hogy miután 2009-ben a Moszkvai, majd 2012 áprilisától a Központi Katonai Körzet parancsnoka lett, négy alkalommal ő celebrálhatta a május 9-ei katonai parádét, és 2012. november 6-ától vezérkari főnök. Tudományos fokozata nincs. Az is teljesen világos, hogy feltétlenül hű Putyinhoz, ugyanakkor, nem tartozik a régi katonai nomenklatúrához.

Tudni kell azt is, hogy Oroszország gyorsan győzelmet aratott a Grúzia elleni háború során, de napvilágra került az orosz haderő számos problémája is.¹⁷ A grúz–orosz háború tapasztalatai alapján,¹⁸ 2008-ban az Oroszországi Föderáció haderőreform végre-

12 A Human Right Watch kritikát fogalmazott meg a 2018-a választások kapcsán gyűlekezési jog megsértése tekintetében. Ref.: <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/russia> Letöltve 2019. február 19-én.

13 Artem Patalakh: Orders to kill: The Putin regime and political murder. Letöltve a <http://neweasterneurope.eu/2018/06/06/orders-kill-putin-regime-political-murder/> honlapról 2019. február 19-én.

14 Megjegyzés: a hivatalos orosz adatok alapján a lakosság létszáma 2009-től növekszik, azonban ez nem a több születésből, hanem az orosz anyanyelvűek és oroszul beszélő munkavállalók bevándorlásából és az elcsatolt Krím-félsziget létszámából adódik. Az élveszületések és a halálozások aránya továbbra is negatív szaldójú. ref.: Federal State Service Current Statistical Survey 2018. 9–14. o. Adatok letöltve a http://www.gks.ru/free_doc/doc_2018/magazine/st_ob1-eng.pdf honlapról 2019. február 09-én.

15 A Freedom House 2017-es adatai (hasonló adatok hosszú évekre visszamenőleg) a Sajtószabadság 100-as skáláján (100 a legrosszabb érték) 83-s értékkel rendelkeznek, jellemzők az újságírók elleni támadások, gyilkosságok, és a cenzúra. Ezzel a világ 199 értékelt országából a 180. legrosszabb helyen áll. Freedom House Freedom Press Russia, 2017., Letöltve a <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2017/russia> honlapról 2018. június 30-án.

16 Transparency International 2017-es adatai szerint a világ 180 értékelt országából a 135. Legrosszabb. Letöltve a <https://www.transparency.org/country/RUS> honlapról 2018. június 30-án.

17 Roger McDermott: Russia 's Armed Forces : The Power of Illusion, Russie Nei Vision N37, Russia/NIS Center, March 2009. Paris, ISBN 978 -2-86592-476-9, 17. o., Letöltve 2018. augusztus 30-n a <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/ifrussianmilitarypowermcdermottengmars09.pdf> honlapról.

18 Ariel Cohen, Robert E. Hamilton: The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications. US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, USA 2011. június, 23–24. o. Letöltve a 2018. június 01-én.

hajtását határozta el, amelynek elemei kiterjedtek a haderő-struktúra valamennyi szegmensére. A haderőreform végrehajtására Anatolij Szergyukovot, a Putyin a szentpétervári tevékenysége idején megismert pénzügyi szakembert szemelték ki, aki az orosz haderő technikai megújítását egy nyolcéves átfegyverzési cikluson keresztül képzelte el. Elképzelései között szerepelt egyebek mellett a tábournoki létszám csökkentése, a sorkötelezett katonák felváltása szerződéses állománnyal, a nem valódi harcképességet jelentő háttér raktárak, keretalakulatok, bázisok csökkentése, a haditengerészeti főparancsnokság Moszkvából Szentpétervárra költöztetése, új egyenruha bevezetése.

A fegyverzeti programokhoz esetenként valóban a XXI. század követelményeinek is megfelelő fegyvereket, fegyverzeti rendszereket fejlesztettek ki, ugyanakkor ezen eszközök szériagyártásának beindítása – kevés kivételtől eltekintve – nem sikerült. Ebben komoly szerepet játszott az is, hogy egyes adatok szerint, a védelmi költségvetés jelentős részét „nem az eredeti célokra fordítják”, azaz a korrupció csatornáin elszivárognak, vagyis a költségvetés 30%-a elvész.^{19,20} A haderőreform végrehajtásának finanszírozására alapvetően a növekvő olajárakból származó bevételekből, valamint a növekvő volumenű fegyvereladásokból biztosították volna a fedezetet.

Szergyukov új struktúrát alakított ki: a katonai körzet–hadsereg–hadtest–hadosztály–ezred szisztémáról áttért a NATO-mintájú operatív parancsnokság–dandár–zászlóalj rendszerre. A reformok hatására a szárazföldi erőknél a katonai egységek számát 1890-ről 172-re csökkentették és az erők nagy részét 85 dandárba sorolták be, melyeket teljes felszereltségbe és bevethetőségi állapotba kívántak hozni a 2000-es évek 17%-os bevethetőségi szintjéről.

A valódi haderőreformot végrehajtani kívánó és a hihetetlen korrupció felszámolásában jeleskedő, a civil életből jövő honvédelmi miniszter azonban nagyon erős belső ellenállással találta magát szemben, elsősorban a védelmi büdzsén élösködő egyenruhás oligarchák részéről. A reformoknak ellenállóknak végül sikerült magánéleti kilengésekre, problémákra hivatkozva, meglehetősen gyanús körülmények közepette kieroszakolni, hogy Putyin felmentse a NATO-val való együttműködést legalábbis formálisan fenntartó honvédelmi minisztert, akinek a helyére Szergej Sojgu tábornokot nevezze ki. A korrupció ellen harcoló Szergyukovot azzal a váddal ítélték el, hogy vidéki házához utat építtetett katonai eszközök felhasználásával.

Putyintól gyakorlatilag az elítélését követően szinte azonnal amnesztiát kapott, és jelenleg egy Rostec nevű állami vállalatot vezet, amely helikopterek és repülőgépek hajtóművek előállításával foglalkozik.²¹

Megítélésem szerint az is frusztrálja Geraszimovot, hogy a védelmi miniszter, Szergej Sojgu egyáltalán nem rendelkezik katonai, vagy akár biztonságpolitikai

19 Blank, Steven & Weitz, Richard (2010): *The Russian Military Today and Tomorrow – Essays in Memory of Mary Fitzgerald*. US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle. 152–153. o., Letöltve a <http://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/pub997.pdf> honlapról 2018. július 30-án.

20 Аëäëäíäð Èáíüøëí: Èíððóüøëü „çäáëðäáð ððäòü äíäííäí äþäæäòä ðíññëë“. BBC Russian 03/07/2008. Letöltve a http://news.bbc.co.uk/hi/russian/russia/newsid_7488000/7488652.stm honlapról 2018. június 30-án.

21 Yevstifeyev, Dmitry: „Ñäðäþëíä ñííäâ ä ääëä“. (29 October 2015). Gazeta.ru.

ismeretekkel. Sojgu építészetet tanult, majd az 1990-s évektől – kihasználva a kommunista és KGB-s kapcsolatait – a frissen megalakult orosz katasztrófavédelelnél csinált karriert, és számos, árvizeknél és más katasztrófa-helyzeteknél (például a 2010-s Moszkva környéki erdőtüzeknél) való állandó médiaszereplése kapcsán egyfajta ismertségre és népszerűsége tett szert.

Több mint húsz évig irányította a katasztrófavédelmet, ahol javaslatára bevezették a katonai rendfokozatokat is és így vezérőrnaggyá léphetett elő, majd néhány év elteltével pedig hadseregtábornok lett. 1999-ben az Oroszország Hőse kitüntetést is megkapta, ugyanakkor hogy milyen hőstettet vitt végbe, nem ismert. Sojgu Putyin pártjában, az Egységes Oroszország párt vezetésében, annak megalakítása óta vezető funkciókat tölt be.

A mongol nemzetiségű Sojgu szeret Putyin társaságában mutatkozni. 2012-ben kinevezték Moszkva terület kormányzójának, de féléven belül Putyin rábízta a védelmi tárca vezetését, így gyakorlatilag a hadsereg közvetlenül a putyini párt ellenőrzése alá került. Ezzel együtt, a védelmi költségvetésből élőködő egyenruhás oligarchák is jobban függenek Putyin akaratától. Az egyenruhaviselésre nagy hangsúlyt fektető Sojgu a védelmi minisztériumban a civilek számára kötelezővé tette az ún. szolgálati egyenruhát. Természetesen kihasználta helyzetét vagyonának bővítésére. Moszkva mellett kínai pagodastílusú luxus lakóépület-komplexumot építtetett több millió rubel értékben.²²

További kényelmetlen helyzetet okoz Geraszimov számára az orosz védelmi minisztérium vezetési struktúrája, hiszen összesen 10 miniszterhelyettesi posztot hoztak létre (köztük Geraszimové mellett, van még egy első helyettesi poszt). Ezt a beosztást a jogi háttérrel rendelkező Ruszlán Csalikov tölti be, akit Sojgu a katasztrófavédelemből hozott át, és szintén nem rendelkezik semmilyen katonai tapasztalattal. A miniszterhelyettesek felelősek a beszerzésekért, logisztikai kérdésekért és pénzügyekért. A közöttük egy civil és egy nő (Tatyjana Sevtcova) található, és csak egy helyettes (a külkapcsolatokért felelős helyettes) beszél angolul. Ugyanakkor megtalálható Andrej Karpatalov Katona-politikai Főcsoportfőnök, akinek az alárendeltségébe tartozott az a légvédelmi egység, amely lelőtte MH117-t 2014. július 17-n.

A védelemért felelős vezérkari főnöknek gyakorlatilag nincs semmilyen ráhatása a fegyverzetfejlesztésekre, beszerzésekre. Azon felül, hogy egy honvédelmi, biztonságpolitikai ügyekben dilettáns pártkatona Geraszimov közvetlen főnöke, azt is meg kívánom jegyezni, hogy – megítélésem szerint – Geraszimovnak komoly fejfájást okoz az a kényelmetlen helyzet is, amikor is egy nagy létszámú fegyveres erő (340 000 fő) került az elnök közvetlen irányítása alá és neki, mint első számú katonai vezetőnek, erre a gyakorlatilag Putyin magánhadseregeként működő erőre, nincs ráhatása.²³ Ennek parancsnokaként Putyin a Szentpéterváron megismert Viktor Zolotovot nevezte ki.

22 Georgy Albuov: Anti-corruption activists uncover 9-million-dollar mansion allegedly owned by Russia's Defense Minister, 2015. Letöltve a <https://meduza.io/en/new.s/2015/10/27/anti-corruption-activists-uncover-9-million-dollar-mansion-allegedly-owned-by-russia-s-defense-minister>

honlapról.

1. ábra.

Zolotov²⁷ és a beintegrált kozák milicisták²⁸

börtönöztek be.²⁹ A Putyin politikai ellenfeleivel való leszámolás közül kiemelkedett Alekszej Navalnyij többszöri letartóztatása és bebörtönzése. A putyini politikai vezetés Navalnyijt, aki 2011-ben létrehozta a Korruptió Ellenes Alapítványt, egy koncepció perben korrupcióért ítélte el.^{30, 31} Az Európai Parlament is kritikát fogalmazott meg Oroszország tekintetében, megállapítva, hogy a többpárt rendszer gyakorlatilag nem működik.³²

A nacionalista jelszavak hangoztatása, mint például az ún. „Novaja Rosszija” létrehozásának hirdetése, sikeresen elterelte a figyelmet oroszországi belső politikai problémákról és gazdasági visszaesésről.³³ Sokat javított Vlagyimir Putyin megtépződött népszerűségén a Krím elcsatolása, a kelet-ukrajnai oroszok oldalán történt sikeres fegyveres beavatkozás és úgy tűnik, hogy ez a politikai haszon felülírja a rövid- és középtávú gazdasági veszteségeket és a politikai elszigetelődést.

Az Európai Unió és az USA, Kanada, a Krím elcsatolását, követően szankciókkal sújtja Oroszországot. Több személy ellen rendeltek el vagyonbefagyasztást és beutazási tilalmat, és néhány vállalat is felkerült az uniós feketelistára. (Maga Geraszimov

27 A kép letöltve a <http://www.interfax.ru/russia/521463> honlapról 2018 június 30-án.

28 A kép letöltve a <https://periskopi.com/policet-qe-jane-te-gatshem-ta-japin-jeten-per-putinin-foto/> honlapról 2018 június 30-án.

29 Andrew Osborn: Hundreds of protesters arrested following Russian elections, The Telegraph. Letöltve a <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/8937133/Hundreds-of-protesters-arrested-following-Russian-elections.html> honlapról 2018. június 01-én.

30 Englund, Will; Lally, Kathy: „Russian court convicts anti-corruption crusader Alexei Navalny”. The Washington Post. Retrieved 18 July 2013.18 July 2013 Letöltve a

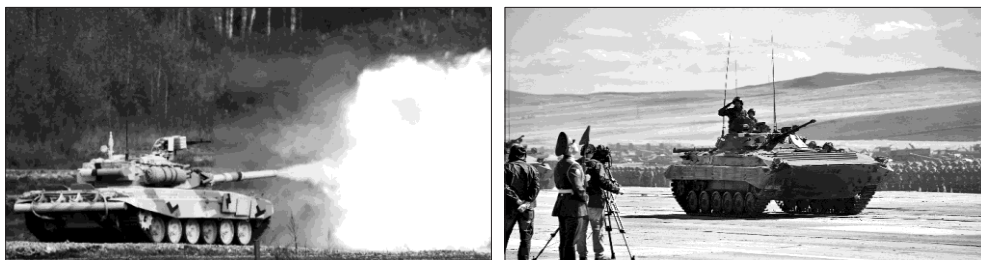
https://www.washingtonpost.com/world/russian-court-convicts-navalny/2013/07/18/5d058cfc-ef7c-11e2-bed3-b9b6fe264871_story.html?utm_term=.c44539706837 honlapról.

31 Sz. Bíró Zoltán: Putyin a rendszere foglyává vált. Mandiner 2018. január 31. Letöltve a https://mandiner.hu/cikk/20180130_sz_biro_zoltan_oroszorszag_putyin_interju honlapról 2019. február 19-én.

32 European Parliament: Russia: political parties in „managed democracy”. Letöltve a [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATA\(2014\)545703_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATA(2014)545703_REV1_EN.pdf) honlapról 2019. január 30-án.

33 Michael Birnbaum: How to understand Putin’s jaw-droopingly high approval ratings. The Washington Post, 2016. március 06. Letöltve a <https://www.washingtonpost.com/world/europe/-how-to-understand-putins>

-jaw-droppingly-high-approval-ratings/2016/03/05/17f5d8f2-d5ba-11e5-a65b-587e721fb231_story.html honlapról 2018. június 1-jén.

2. ábra.

A Vosztok–2018 gyakorlaton éleslövészetet végrehajtó T-80-as harckocsi és a gyakorlat végén tartott dísszemlén felvonuló BMP–2-es gyalogsági harcjármű³⁴

is ezen az utazási tilalmi listán van.) 2015-ben az orosz GDP 4%-al csökkent, majd 2015-ben újabb visszaesés következett be.³⁵ Az orosz GDP jelenleg 1,53 billió USD, amely még mindig mélyen alatta van a 2012-s és 2013-as szintnek.³⁶

A nyilvánvaló belpolitikai haszon mellett – megítélésem szerint – Putyin jelentős geopolitikai haszonra is szert tett a Krím-félsziget bekebelezésével, amelyek a nemzetközi határok megváltoztatásában, a krími földgázmezők orosz ellenőrzés alá kerülésében, az Azovi-tenger hajózási körülményeinek megváltozásában érhető tetten.³⁷

Befejezés helyett

Végezetül, fel kell tegyük az a kérdést: hogy lehet-e doktrínának tekinteni Geraszimov cikkét? Az Oroszországi Föderáció jelenlegi katonai doktrínáját 2014. december 25-én hagyta jóvá Vlagyimir Putyin, amelyet 2015 decemberében kiegészítettek. A mintegy 40 oldalas dokumentum, ahogy ez egy doktrínától elvárható, tisztázza az alkalmazott fogalmakat, meghatározza azokat a katonai fenyegetéseket, amelyek Oroszországot érik, az azokra adandó katonai válaszokat, továbbá az ország katonapolitikáját, és a védelem szervezeti felépítését, a mozgósítás és a fegyverzetfejlesztés kérdéseit.³⁸ Mindezt, egy jól átgondolt és kicsiszolt struktúrában fogalmazták meg.

34 Képek letöltve a <https://nationalinterest.org/blog/buzz/vostok-2018-russia-china-making-guest-appearance-set-largest-wargames-over-three-decades> és a <https://www.alamy.com/soldiers-from-russian-china-and-mongolia-during-a-review-of-the-troops-following-the-conclusion-of-the-massive-vostok-2018-multi-national-war-games-at-the-telemba-training-grounds-september-13-2018-near-chita-in-eastern-siberia-russia-image218563189.html> honlapról 2019. február 09-én.

35 Andrew Rettman: Sanctions have little impact on Russia in 2016, US says. EU observer, 2016. január 13. Letöltve a <https://euobserver.com/foreign/131812> honlapról.

36 STATISTA, Russian GDP, Letöltve a <https://www.statista.com/statistics/263772/gross-domestic-product-gdp-in-russia/> honlapról 2018. június 1-jén.

37 Erről részletes elemzés található a Tomolya – Padányi: Háború és béke Ukrajnában avagy keleten a helyzet változatlan. Hadtudomány, MHTT kiadványa, Budapest, 2017. november, XXVII. évfolyam, 3–4. szám. 29–43.o.

38 The Military Doctrine of the Russian Federation. Letöltve a <https://rusemb.org.uk/press/2029>

Ha összehasonlítjuk Geraszimov cikkével, egyértelmű, hogy mind tartalmi, mind formai szempontok szerint nem beszélhetünk egy új hadviselési formát, vagy doktrínát meghirdető dokumentumról. Megjegyzem, az érvényben lévő orosz katonai doktrína nem használja a hibrid hadviselés vagy hibrid háború kifejezést. Geraszimov saját maga is úgy vélekedik, hogy nem állt szándékában az orosz hibrid háború doktrínájának meghirdetése, ez csak a néhány nyugati állítása.^{39, 40}

Azzal a véleményemmel, hogy amely szerint Geraszimov szándéka az volt a cikkével, hogy az orosz hadtudósok figyelmét, a következő konfliktusok kihívásaira irányítsa, teljesen összecsengő következtetésre jutott Roger N. McDermott is.⁴¹

Az oroszul folyékonyan beszélő McDermott a Külföldi Katonai Tanulmányok Hivatalának is, valamint a dán Nemzetközi Tanulmányok Intézetének is vezető kutatója. Több tudományos lap szerkesztőbizottságának tagja (többek között a *Journal of Power Institutions in Post-Soviet Societies* kiadványnak is).⁴² McDermott, arra is rámutat, Geraszimov nem hirdette meg az orosz hibrid háború elméletét, hogy a NATO kormányoknak jobban meg kell ismerni és érteni Oroszország belső katonai viszonyait, védelemről és biztonságról való orosz gondolkodást.⁴³

FELHASZNÁLT IRODALOM

Comparative

C. J. Friedrich, Z. Brzezinski: *The General Characteristics of Totalitarian Dictatorship*. In: J. Blondel, Government edited by, European University Florance, Italy, published by Routledge, London UK., Second Edition, ISBN: 0134339053, 189–194. o.

Jonathan Marcus: *Russia and the West: Where did it all go wrong?* BBC, 2016. október 17. Letöltve a <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-37658286> honlapról.

Az Orosz Föderáció katonai doktrínája, II. fejezet 12/a pont. Letöltve a <https://rusemb.org.uk/press/2029> honlapról.

Dave Majumdar: *Novator 9M729: The Russian Missile that Broke INF Treaty's Back?* Letöltve 2018. május 02-án a <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/novator-9m729-the-russian-missile-broke-inf-treatys-back-23547> honlapról.

39 Brian McDonald: *Άιδοδέια, έιδοιόε ίαο*. Letöltve a <https://russian.rt.com/opinion/432285-makdonald-zapad-doktrina-gerasimova> honlapról 2019. február 19-én.

40 *Έεύ Ίεάοάίη : „Άιδοδέια Άάδαñέñάα“ ε τόαάει „αέάδέαίηέ αίείú“ Δñññε*. Letöltve a <https://ria.ru/20170628/1497445931.html> honlapról 2019. február 19-én.

41 US Army War College: *Parameters* 46. Vol.1 Spring 2016. Carlisle, Pennsylvania, USA., 98. o., ISSN 0031-1723 Letöltve a <http://publications.armywarcollege.edu/pubs/3301.pdf> honlapról 2018. július 30-án. McDermott, az Eurázsia kutatására szakosodott washingtoni Jamestown Alapítvány Oroszország és Közép-Ázsia Védelmi és Biztonsági Tanulmányok Intézetének igazgatója, és az alapítvány fenti témájú vezető kutatója, húszéves kutatásai alatt, közel száz orosz és közép-ázsiai katonai, biztonsági témájú könyvet írt, és mintegy 250 tanulmányt publikált.

42 Jamestown Foundation: *Roger McDermott*, Letöltve a <https://jamestown.org/analyst/roger-mcdermott/> honlapról 2018. július 30-án.

43 US Army War College: *Parameters* 46. Vol.1 Spring 2016. Carlisle, Pennsylvania, USA., 107. o.,

ISSN 0031-1723 Letöltve a <http://publications.armywarcollege.edu/pubs/3301.pdf> honlapról
2018. július 30-án.

Valerij Geraszimov: Cennoszty nauki v predvigenii. (ÖÁÍ Í Î ÑÛ Í ÓÔÈÈ Á Î ĐĂĂÈÈĂÁÍ ÈÈ) Megjelent a Voenno-promyshlennyi kur'er (Hadipari Hírek) 2015 március 05-i 8.évfolyam 476számában.

Moszkva, Oroszország 1-2. o. Letöltve a honlapról 2018. június 1-jén.

http://vpk-news.ru/sites/default/files/pdf/VPK_08_476.pdf

- Budapest Memorandum on Security Assurance, 1994. Budapest.
Letöltve a <https://undocs.org/CD/1285> honlapról 2018. július 30-án.
- Roger McDermott: Russia's Armed Forces: The Power of Illusion. Russie Nei Vision N37, Russia/NIS Center, March 2009. Paris, ISBN 978-2-86592-476-9, 17. o.,
Letöltve 2018. augusztus 30-án a <https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/ifrirusianmilitarypower-mcdermottengmars09.pdf> honlapról.
- Georgy Albuov: Anti-corruption activists uncover 9-million-dollar mansion allegedly owned by Russia's Defense Minister. 2015. Letöltve a <https://meduza.io/en/news/2015/10/27/anti-corruption-activists-uncover-9-million-dollar-mansion-allegedly-owned-by-russia-s-defense-minister> honlapról 2018. június 01-n.
- Ariel Cohen, Robert E. Hamilton: The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications. US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, USA 2011. június, 23–24. o. Letöltve a 2018. június 1-jén <http://permanent.access.gpo.gov/gpo9639/-PDF%20version/PUB1069.pdf> honlapról.
- Anna Nemtsova: Putin Creates Enormous Praetorian Guard, Puts His Bodyguard in Charge. 2016. Letöltve a <https://www.thedailybeast.com/putin-creates-enormous-praetorian-guard-puts-his-bodyguard-in-charge> honlapról 2018. június 1-jén.
- Ariel Cohen, Robert E. Hamilton: The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications. US Army War College Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, USA 2011. június, 23–24. o. Letöltve a 2018. június 1-jén <http://permanent.access.gpo.gov/gpo9639/-PDF%20version/PUB1069.pdf> honlapról.
- Anna Politkovskaya: Dirty war: Russian reporter in Chechnya. The Havrill Press Random House, London, UK, 2001., ISBN 1860468977, 328. o.
- Yevstifiyev, Dmitry. „Ñāðâþèâ ñîíââ â ääèâ“ (29 October 2015). Gazeta.ru.
Letöltve 2018. augusztus 11-én a <https://www.gazeta.ru/social/2015/10/29/7853567.shtml> honlapról.
- Michael Birnbaum: How to understand Putin's jaw-droopingly high approval ratings. The Washington Post, 2016. március 6. Letöltve a https://www.washingtonpost.com/world/europe/how-to-understand-putins-jaw-droopingly-high-approval-ratings/2016/03/05/-17f5d8f2-d5ba-11e5-a65b-587e721fb231_story.html honlapról.
- Andrew Rettman: Sanctions have little impact on Russia in 2016, US says. EU observer, 2016. január 13.
Letöltve a <https://euobserver.com/foreign/131812> honlapról.
- Jamestown Foundation: Roger McDermott.
Letöltve a <https://jamestown.org/analyst/roger-mcdermott/> honlapról 2018. július 30-án.
- US Army War College: Parameters 46. Vol.1 Spring 2016. Carlisle, Pennsylvania, USA., 107. o., ISSN 0031-1723
Letöltve a <http://publications.armywarcollege.edu/pubs/3301.pdf> honlapról 2018. július 30-án.
- Sz. Bíró Zoltán: Putyin a rendszere foglyává vált. Mandiner 2018. január 31.
Letöltve a https://mandiner.hu/cikk/20180130_sz_biro_zoltan_oroszorszag_putyin_interju 2019. február 19-én.
- European Parliament : Russia: political parties in „managed democracy”.
Letöltve a [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATA\(2014\)545703_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATA(2014)545703_REV1_EN.pdf) honlapról 2019. január 30-án.
- Ãèää Ìääèíãèèè Æèãòè, ýííòèè è òðòãñòù à Ðíññèè. Letöltve a <http://gifter.ru/archive/12661> honlapról 2019. január 30-án.
- Ãìèòðèè Äç:èííàèè <Póðíáí: Ìðíáèíà 2008: íáúää è ñíááíííâ à òðòãññãð ïãðãðíãà òñòñíããòñèèð ãíòóããðñóâ. Letöltve a <http://www.polit.ru/article/2007/10/19/furman/> honlapról 2019. február 19-én.
- Sz. Bíró Zoltán: Oroszország visszatérése: kockázatok és lehetőségek. Külügyi Szemle, 2009. 2. szám, 51. o. Letöltve a https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_-2009_02_Oroszorszeg_visszateereese-.pdf honlapról 2019. február 19-én.
- ×òí òãèíâ äãíèðãðèý è íóáíá èè ííà Ðíññèè? Letöltve a <http://www.levada.ru/press/2010012105.html> honlapról 2019. február 16-án.